

תרופות בהנקה

מאת מירי פבזנר-רוקחת, יועצת הנקה מוסמכת IBCLC

לעיתים, כאשר אישה מניקה צריכה לקבל טיפול תרופתי, לעבור הליך רפואי, או טיפול הכולל הזרקה של תכשיר מסוים או חומר ניגוד, עולה החשש לגבי ההשפעה האפשרית של הטיפול על התינוק היונק.

חשוב לדעת שהנקה מוגדרת כאופציה הראשונה להזנת תינוקות על ידי ארגון הבריאות העולמי וגם על ידי ארגוני בריאות נוספים בעולם, לדוגמה האקדמיה האמריקאית לרפואת ילדים ואקדמיה אמריקאית לרפואת משפחה.

עקב הערך הבריאותי שיש לחלב אם אין למהר להמליץ על הפסקת הנקה זמנית עקב הטיפול התרופתי.

האקדמיה האמריקאית לרפואת ילדים (AAP) הצהירה ב-2023 שיתרונות ההנקה גוברים על הסיכון בחשיפת התרופות לרוב התרופות שהאם נוטלת.

המילה "לרב" מופיעה בהצהרה על מנת להזכיר לנו להיות זהירים. בהחלט יש מקרים, שבהם התרופה, העוברת לחלב, עלולה להוות סיכון לתינוק היונק ולכן כאשר נדרש טיפול תרופתי בזמן הנקה חשוב לבדוק, אבל לא להימנע או למנוע הנקה בלי לברר ולבדוק קודם. למשל תרופות בכדורים לטיפול באקנה המכילות Isotretinoin אסורות בהנקה.

לאן לפנות ואיפה לבדוק?

האופציה הטובה ביותר היא להתקשר לאחד המרכזים הטרטולוגיים.

בארץ קיימים נכון להיום מספר מרכזים טרטולוגיים, שהם הכתובת העדכנית והמקצועית ביותר לכל דילמה בנושא תרופות בהנקה.

להלן הטלפונים של המרכזים:

1. מרכז לייעוץ תרופתי מרכז רפואי שמיר (היחידה לטוקסיקולוגיה ופרמקולוגיה) 08-9779309

2. מרכז טרטולוגי של משרד הבריאות: 02-5082825

3. מרכז הרעלות של רמב"ם: 04-7771900

עקרונות כלליים שכדאי להכיר:

עקרון חשוב ראשון הוא שהדרך היחידה שבה תרופה עלולה להגיע לחלב אם היא מעבר מהדם של האם לחלב אם. אין מעבר ישיר ממערכת העיכול של האם לחלב. לכן אם תרופה לא מייצרת ריכוז משמעותי בדם של האמא, למשל תרופה שניתנה בצורת מתן מקומית לאזור ממוקד כמו מריחה של משחה על שטח קטן, היא גם לא תגיע בצורה משמעותית קלינית לחלב אם ולא תזיק לתינוק.

עקרון חשוב נוסף הוא שההמלצה הכללית לגבי כלל התרופות היא לקחת את התרופה מיד אחרי הנקה ואם המתן הוא חד יומי יש לקחת את התרופה אחרי ההנקה שאחריה צפוי המרווח הגדול ביותר בין הארוחות. נטילת התרופה מיד אחרי הנקה תקטין את הסיכון לכך שהתינוק ייחשף לכמות משמעותית.

מה משפיע על יכולת התרופה לעבור לחלב באופן משמעותי?

יש פקטורים שונים שמשתנים מתרופה לתרופה, כמו גודל החלקיקים למשל, שמשפיעים על מידת המעבר לחלב אם. בנוסף משך הפינוי של התרופה מהגוף משפיע. בהנקה נעדיף תרופות שעוברות פירוק ופינוי מהיר

ולא נשארות בדם של האם המניקה למשך זמן ממושך. ישנם פקטורים נוספים ולכן ספרים מקצועיים ומאגרי מידע רלוונטיים וכן המרכזים הטרטולוגיים מסייעים בהערכת הסיכון וקבלת ההחלטה.

השימוש בתוספי תזונה ובתכשירים צמחיים:

ישנם מעט מאוד מחקרים שבדקו רעילות או יעילות במינונים ספציפיים. כמו כן לגביי מרבית צמחי המרפא ותוספי התזונה אין מחקרים קליניים עם מספר משמעותי של נשים המתייחסים להשלכות הטיפול על נשים מניקות. בנוסף מידת הפיקוח על התכשירים הצמחיים מבחינה רגולטורית, שונה מהותית מהפיקוח על התרופות. עקב כך שימוש בתוספי תזונה ובתכשירים צמחיים בהנקה דורש אחראיות וזהירות ומומלצת בדיקה פרטנית באחד המרכזים הטרטולוגיים.

מבחינת הויטמינים והמינרלים ישנם ויטמינים ומינרלים המומלצים לנטילה בתקופת ההנקה. משרד הבריאות בישראל ממליץ לנשים מניקות ליטול תוסף של ויטמין D ויוד. כמו כן נטילת ברזל מומלצת עד 6 שבועות לאחר הלידה. לנשים מניקות שאינן אוכלות דגים, העשירים באומגה 3, כגון סלמון, מומלץ ליטול תוסף אומגה 3 ולנשים מניקות טבעוניות מומלץ ליטול גם תוסף של 12B.

מעבר לשיקול של סיכון התרופה עבור התינוק היונק, יש תרופות שאינן מומלצות בהנקה עקב כך שהן עלולות להפחית את ייצור החלב ולפגוע בהנקה. דוגמאות לתכשירים כאלה: תרופות לטיפול בגודש באף, המכילות פסאודופדרין, תרופות משתנות, תרופות המכילות אסטרואגן, מתן סטרואידים במינון גבוה, תרופה מתחום בריאות הנפש aripiprazole ועוד.

דוגמאות לתכשירים נפוצים:

1. שיבוך כאב- ע"פ טבלה של היחידה לפרמקולוגיה קלינית וטוקסיקולוגיה מרכז רפואי שמיר אוגוסט 2025

- פרצטמול (אקמול, דקסמול)- מותר בהנקה
- איבופרופן (אדויל, אדקס נורופן)- מותר בהנקה
- אופטלגין- מותר בהנקה. העלון לצרכן מעודכן בהתאם.

2. סוגי אנטיביוטיקה נפוצים- ע"פ טבלה של היחידה לפרמקולוגיה קלינית וטוקסיקולוגיה מרכז רפואי שמיר אוגוסט 2025

- Amoxicillin (מוקסיפן)- מותר בהנקה
- Amoxicillin + clavulanic acid (אוגמנטין)- מותר בהנקה
- Cephalexin (צפורל, צפווית) - מותר בהנקה
- Cefuroxime (זינט)- מותר בהנקה

3. בדיקות דימות- ע"פ נייר עמדה [תפקיד הרופא בעידוד ותמיכה בהנקה של החברה לרפואת הנקה מאי 2018](#):

אין כל בעיה להניק, ואין צורך לשאוב חלב ולהשליכו לבדיקות דימות כגון CT או MRI עם או בלי חומר ניגוד. פרוצדורות באמצעות איזוטופים רדיואקטיביים, מצריכות בדרך כלל הפסקה קצרה בלבד. יש לבדוק את סוג החומר לפני הפרוצדורה ולברר עם המרכז ליעוץ על הבטיחות בהנקה בדבר הצורך בהפסקת הנקה ולאיזה משך.

4. שימוש בחומרי הרדמה – ע"פ נייר עמדה תפקיד הרופא בעידוד ותמיכה בהנקה של החברה לרפואת הנקה מאי 2018:

לאחר חשיפת האם לחומרי הרדמה ניתן לשוב להיניק כאשר האם בהכרה, יציבה וערנית תוך מעקב אחר חיוניות היונק.

לסיכום,

נטילה של תרופות בהנקה דורשת זהירות ואחריות ואין להניח שכל התרופות מותרות. עם זאת ברוב המקרים אין בעיה להמשיך להניק במהלך הטיפול התרופתי ובמקרים שבהם הטיפול אינו מתאים בהנקה ניתן למצוא תרופה חליפית שכן מותרת ולשמר את ההנקה, שהינה האופציה האופטימלית להזנת התינוק מבחינה בריאותית וחיסונית. חשוב ביותר להתייעץ עם המרכזים הטרוטולוגיים לקבלת תשובה פרטנית.

רפרנסים:

1. Drugs and Lactation Database (LactMed): <https://toxnet.nlm.nih.gov/newtoxnet/lactmed.htm>
2. Gerald G. Briggs, Roger K. Freeman, Sumner J. Yaffe, Drugs in Pregnancy and Lactation, 9 ed. 2013
3. Christof Schaefer, Paul W.J. Peters, Richard K Miller, Drugs during pregnancy and lactation, 3rd ed, 2014
4. Thomas W. Hale, Hilary E. Rowe, Medications & Mothers' Milk. 17 ed 2017
5. Sachs HC; Committee on Drugs. The transfer of drugs and therapeutics into human breast milk: An update on selected topics. *Pediatrics* 2013; 132:e796–e809.
6. Lawrence RA, Lawrence RM. *Breastfeeding: A Guide for the Medical Professional*, 8th ed. Philadelphia: Elsevier; 2016.